

Motion till riksdagen 2009/10:Ub385

av Mats Pertoft m.fl. (mp)

Lärcentrum för utomhuspedagogik

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett lärcentrum för utomhuspedagogik.

Varför utomhuspedagogik?

De fysiska sammanhangens betydelse för hälsa, lärande och lek har ingen framträdande position i dagens forskning och utbildning. Oftast forskas det om lärandet (t.ex. inom psykologi, pedagogik och sociologi) eller om lek (pedagogik, barnhistoria, miljöpsykologi) eller om hälsa (folkhälsovetenskap). Mer sällan handlar det om relationen mellan lek, lärande och hälsa. Mot bakgrunden av felaktig kost och ökad orörlighet samt att vi byggt bort en del av den naturliga rörelsepotentialen i samhället hotar en fetmabomb som anläggs redan i förskoleålder. Till detta kommer samhällets utveckling bort från de naturliga processer som pågår ute i vårt natur- och kulturlandskap. Sammantaget ger dessa förändringar tydliga fakta som pekar på behovet av en satsning på en gränsöverskridande kunskapsutveckling, och ett pedagogiskt entreprenörskap som är orienterat mot framtiden. Detta syftar också till förståelse av nutidsförhållanden och framtidsaspekter. Att utveckla strategier för och analysera samt beskriva exempel på hur verksamheter i utomhusmiljön, skolgårdar, förskolegårdar etc. kan integreras i en hållbar utveckling kopplad till hälsa, lärande och lek.

Behovet av ett lärcentrum

Kunskapsformerna är av central betydelse då samverkan mellan forskare och praktiker diskuteras. Praktikens fält domineras vanligtvis av färdighetskun-

Fel! Okänt namn på

skap och förtroenhetskunskap medan forskningens område till stor del utgörs av fakta- och förståelsekunskap. Idag skulle det finnas ett behov av en centrum- eller klusterbildning för hälsa, lärande och lek där alla kunskapsformerna kan integreras. Det innebär att se de teoretiska aspekterna av praktikerens arbete och att se de praktiska aspekterna av teoretikerens arbete. Natur- och kulturlandskapet används som ett kommunikationsverktyg inom utbildning och skola samt inom fritids-, rekreations- och turismsektorn.

Något om utomhuspedagogikens särart

I en skola som vill utveckla bildning och hälsa måste man i undervisningen utgå ifrån den geografiska plats där man befinner sig. En central fråga är hur vi i undervisningen kan förmedla en bild av biologisk och kulturell mångfald, kretslopp och hållbar utveckling, naturvetenskap, matematik, språk samt estetiska uttrycksformer både i ett inomhusperspektiv och ett utomhusperspektiv i växelverkan. Lärandet i traditionell undervisning utgår vanligen från texter vilket ofta har gett upphov till ett ytrinriktat lärande, dvs. det är snarare själva texten än dess objekt som är föremålet för lärandet. Med en pedagogik som bygger på sinnlig erfarenhet blir lärandet sannolikt mera djupinriktat. Den direkta fysiska kontakten med natur- och kulturfenomenen ökar verklighetsförankringen i lärandet genom att anknyta till ett förhållningssätt som rimligen borde vara ursprungligt för människan. Vi lär inte bara genom att se och höra utan även genom att lukta, känna, smaka och beröra; att gripa för att begripa, för att använda en metafor för utomhuspedagogikens särart. Vi menar att det i det autentiska mötet med utomhusmiljön finns en viktig källa till motivation för meningsfulla och kreativa läroprocesser.

Forskargruppen vid Centrum för miljö- och utomhuspedagogik (CMU) vid Linköpings universitet har föreslagit följande definition i ett försök att beskriva det utomhuspedagogiska fältet:

- ? Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växel­spel mellan upplevelse och reflexion, grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer.
- ? Utomhuspedagogik är dessutom ett tvärvetenskapligt forsknings- och utbildningsområde som bl.a. innebär
- ? att lärandets rum även flyttas ut till samhällsliv, natur- och kulturlandskap
- ? att växelspelet mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas
- ? att platsens betydelse för lärandet lyfts fram.

Utmärkande för utomhuspedagogikens särart är ett handlingsinriktat lärande, som betonar kunskapsutveckling genom aktivitet. Vidare betraktas landskapet både som platsen och föremålet för lärandet. Vi ser även utomhuspedagogiken som ett sätt att lära. Lärande i kultur- och naturlandskapet handlar om mer än att ge tillfälle till frisk luft och motion. Genom förstahandserfarenheter och direkta kroppskontakter med fenomenen utomhus införlivas språkliga

begrepp. Utomhuspedagogiken kan medge ett samspel mellan känsla, handling och tanke. I den institutionaliserade skolan är ofta klassrummet begränsande i dessa avseenden.

Mänsklig mental funktion brukar indelas i tre basala kategorier: tänkande, vilja och känsla. Begreppet stämningläge faller huvudsakligen inom kategorin känsla, men såväl påverkar som påverkas av tanke, liksom det faktum att stämningläge kan ha en direkt effekt på motivation och vilja. Det är rimligt att anta att förändringar i stämningläge är av betydelse för samspelet i lärmiljön och dispositionen att fullfölja ett pedagogiskt uppdrag.

Utomhuspedagogiken har förutsättningar att bli en komplementär pedagogik som integrerar olika ämnesområden i en pragmatisk och reformpedagogisk tradition, genom att den erbjuder elever och lärare möjligheter till lärande baserat på iakttagelser och erfarenheter i verkliga situationer.

Behovet av ett lärcentrum

Vi bör skapa förutsättningar att lära i samverkan mellan text (boklig bildning) och icke textbaserade praktiker (sinnlig erfarenhet) där fysisk aktivitet och rörelse kan stödja lärandet. Utomhuspedagogikens identitet kan återfinnas i både tillrättalagda landskap som botaniska trädgårdar, djurparker, natur- och kulturhistoriska museer preparerade för pedagogiska aktiviteter och syften. Den kan även återfinnas i s.k. naturliga landskap som kan utgöras av våra städer, odlings- och skogs- samt vattenlandskap. Utomhuspedagogik är i ett teoretiskt perspektiv ett av de få – om inte det enda – exemplet på hur en pedagogik preciseras med ett uttryck som anger lärandets lokalisation: dess var.

Utomhuspedagogikens didaktiska identitet bestäms av att den fysiska natur- och kulturmiljön tillhandahåller lärandets innehåll, dvs. att identiteten hos fenomenet utomhuspedagogik karakteriseras av faktisk fysisk närvaro men också av dess helhetskaraktär.

Utomhuspedagogiken är dock inte med automatik mer helhetsbetonad än den traditionella klassrumsundervisningen. I händerna på en omedveten pedagog kan verkligheten själv bli utsatt för fragmentering. Erfarenheten och även upplevelsen är ofta specifik och situationsbunden: För att erfarenhet skall kunna förvandlas till kunskap krävs just reflektion. Utomhuspedagogikens särart och identitet menar vi har en potential, som om den realiseras genom pedagogisk medvetenhet kan gynna det meningsfulla lärandet.

Genom utomhuspedagogiken skapas en mer rörelseintensiv lärandeform i förskola och skola vilket idag stöds av flera vetenskapliga studier som fokuserar på våra relationer till den fysiska miljön.

Med hänsyn till det moderna samhällets villkor är det angeläget att i våra urbana miljöer skapa utomhuspedagogiska rum. Parker, gröna refuger och skolgårdar bör utvecklas mot större biologisk och ekologisk mångfald och möjlighet till ökad kontakt med denna mångfald. Idag tenderar förtätningen av våra livsmiljöer att eliminera stadsnära grönområden till förmån för köp-

Fel! Okänt namn på

center, bostäder, vägar och parkeringshus. Denna utveckling främjar inte friskfaktorer i relationen mellan människan och den fysiska miljön. Dagens samhälle skapar också skolmiljöer i förskola och skola som alltför ofta får ge avkall på gröna ytor för lek och lärande. När de skyddande staketerna växer, separeras också människan från omvärlden och tillgången till mera rörelse-intensiva lärmiljöer. Idag utgörs barns och ungdomars huvudsakliga rörelsearena ofta av en triangel som består av hemmet, köpcentret och skolan.

Utifrån ett hälsobefrämjande perspektiv måste vi därför börja fundera över hur hela utbildningssystemet kan hjälpa till att bryta denna ”triangulära livsform” och skapa andra kommunikativa miljöer för lärande.

Ett lärcentrum för utomhuspedagogiken skulle kunna utgöra en plattform för den här typen av reflekterande gemenskap där praxisnära verksamhet inom näringslivsanknuten verksamhet knuten till nationella och internationella universitets kunskapsutveckling inom spetsområden av betydelse för hälsa, lärande, lek och utomhuspedagogik skulle kunna utvecklas.

Vi har tidigare i en motion till riksdagen påtalat vikten av att inrätta ett lärcentrum för utomhuspedagogik. Tyvärr har den motionen blivit avslagen av kammaren. Sedan dess har emellertid förståelsen för betydelsen av vetenskapligt underbyggd undervisning påtagligt ökat i Sverige, vilket bl.a. har blivit synliggjort genom utredningen om lärarutbildningen och den däri föreslagna satsningen på det utbildningsvetenskapliga rådet. Frågan är även mycket aktuell i samband med arbetet med nya kursplaner som pågår på Skolverket.

Därför föreslår vi i denna motion att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening behovet av en satsning på ett lärcentrum för utomhuspedagogiken.

Stockholm den 2 oktober 2009

Mats Pertoft (mp)

Tina Ehn (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Bodil Ceballos (mp)